

Број/Број: **01/2,03/11-05-1-270/12**
Сарајево/Sarajevo, 22. 10. 2012.

ZABILJEŠKA

s inicijalnog sastanka predsjednikâ odborâ za vanjsku politiku regije Jugoistočne Europe, Zagreb, 18. i 19. listopada 2012. godine

Na poziv prof. dr. sc. Milorada Pupovca, predsjednika Odbora za vanjsku politiku Hrvatskog sabora, 18. i 19. listopada 2012. u Zagrebu je održan inicijalni sastanak predsjednikâ odborâ za vanjsku politiku regije Jugoistočne Europe. U radu sastanka sudjelovali su i tajnici vanjskopolitičkih odbora, veleposlanici u Republici Hrvatskoj iz država članica Nordijskog vijeća, otpravnik poslova Veleposlanstva Litve u RH u svojstvu predstavnika država članica Baltičkog vijeća za suradnju, veleposlanik Belgije u RH u svojstvu predstavnika Beneluxa, te četiri supredsjedatelja Igmanske inicijative.

Iz Parlamentarne skupštine BiH sastanku su bili nazočni prof. dr. Mirza Kušljugić, predsjednik, i Merdžana Iglica, tajnica Povjerenstva za vanjske poslove Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine BiH, a iz Veleposlanstva BiH u RH bile su Azra Kalajdžisalihović, veleposlanica, i Sanela Papa Avdić, prva tajnica.

Sastanak je dogovoren nakon bilateralnih konzultacija što ih je obavio Odbor za vanjsku politiku Hrvatskog sabora s odborima za vanjske poslove parlamenata BiH, Srbije i Crne Gore. Cilj sastanka bio je razmatranjem različitih modela regionalne suradnje - nordijskog, baltičkog i modela Beneluxa - razmotriti i po mogućnosti dogovoriti inicijalne točke za intenziviranje suradnje odborâ za vanjsku politiku regije Jugoistočne Europe, odnosno dogovoriti tehničko-organizacijske načine rada i teme za suradnju od zajedničkoga interesa.

U uvodnome je obraćanju predsjednik Odbora za vanjsku politiku Hrvatskog sabora, prof. dr. sc. Milorad Pupovac, podsjetio na prioritete rada Hrvatskog sabora – ispunjavanje pretprijetnih obveza za postizanje punopravnog članstva u EU i ratifikacija hrvatskog pristupnog ugovora, te jačanje regionalne suradnje. Prof. Pupovac istaknuo je da će Hrvatska, naročito nakon što postane članicom EU-a, nastojati unaprijediti socijalno-ekonomske prilike u zemlji, te posebnu energiju usmjeriti na jačanje regionalne suradnje, obnavljanje europskih vrijednosti u regiji i jačanje perspektive proširenja EU na zemlje regije. Jačanje regionalne suradnje hrvatski je nacionalni interes i dodana vrijednost koju kao članica može ponuditi u EU. Hrvatski sabor s vlastitim stručnim kapacitetima stoji na raspolaganju kako bi na partnerskoj osnovi i kroz rad Centra za tranzicijske procese, ustanovljenog u Ministarstvu vanjskih i europskih poslova RH, prenio vlastita iskustva iz pregovora s EU-om. Napomenuo je i da predsjednik Vlade RH Zoran Milanović daje punu podršku održavanju inicijalnog sastanka i zajedničkoj inicijativi odborâ za vanjske poslove parlamenata zemalja u regiji.

Joško Klisović, zamjenik hrvatske ministricе vanjskih poslova, pozdravio je nakanu za započinjanjem parlamentarne dimenzije suradnje u regiji. Iako prošlost ne treba zaboraviti, smatra kako je vrijeme da se regija i njezine zemlje okrenu budućnosti i razgovaraju o

temama od zajedničkoga interesa, kako bi se - ispunjavanjem europskih standarda i prihvaćanjem europskih vrijednosti - osigurao bolji život građana tih zemalja. Osnova za suradnju jest puno poštivanje suvereniteta i teritorijalnog integriteta zemalja regije. Što se tiče pomoći i podrške RH u približavanju zemalja regije EU, ponovio je da, zbog loših iskustava koje je imala u procesu pregovora, Hrvatska neće pokušavati riješiti neriješena bilateralna pitanja tako što će sprečavati i/ili usporavati proces približavanja zemalja regije EU. Hrvatska smatra da je takva politika loša za ugled zemlje u EU – kako pristupajuće tako i članice EU koja pokreće problem. Smatra da put k EU za zemlje regije nema alternativu i u tom kontekstu je izrazio spremnost Vlade RH da na svim razinama i na partnerskoj osnovi pruži tehničku i stručnu podršku. Prednosti RH za pružanje ove vrste pomoći su: činjenica da je RH posljednja zemlja koja ulazi u EU, a svaki novi val proširenja sve je zahtjevniji; nema jezičnih barijera; sve zemlje imale su isti pravni sustav bivše SFRJ i sl. Hrvatska ne kani dominirati u regiji i zalagat će se za proširenje EU na svaku zemlju regije koja ispuni pristupne uvjete, kao što je to i ona morala učiniti. To čini iz «čisto sebičnih razloga», jer prosperitet RH ovisi i o prosperitetu njezinih susjeda.

Zoran Pusić, predsjednik Građanskog odbora za ljudska prava RH i supredsjedatelj Igmanske inicijative iz Hrvatske, dao je povijesni pregled djelovanja Igmanske inicijative, ističući da je glavni cilj nevladinih organizacija operacionalizacijom suradnje na svim razinama, uključujući i parlamentarnu, konačno ostvariti mir, stabilnost i napredak u regiji u kojoj je započela i završila većina ratova u Europi.

Prema programu sastanka (u privitku), predstavljeni su postojeći modeli parlamentarne suradnje u Europi, točnije nordijski, baltički i Beneluxov model suradnje. Premda različiti po međunarodno političkom i povijesnom kontekstu u kojima su nastali, te po područjima i stupnju formaliziranja suradnje, sva tri modela nastala su iz potrebe malih zemalja da se u danom geostrateškom kontekstu, u kojem su svjetske sile rješavale međunarodna pitanja koja su utjecala i na njihovu sudbinu, može čuti i njihov glas. Na sličan način danas dogovaraju zajedničke pozicije kako bi, kao male zemlje, mogle utjecati na donošenje odluka unutar EU.

Prof. Pupovac ocijenio je prezentacije izvrsnima i ustvrdio da predstavljaju dobru osnovu za raspravu država članica. Kontekst u kojemu se odvija suradnja nije jednostavan. Zemlje, posebice RH i BiH, ali i Srbija i Crna Gora, pretrpjele su goleme ljudske gubitke i demografske promjene koje još uvijek traju. I danas je aktualno suočavanje s prošlošću, a ogleda se u raspravi o pitanjima sukcesije, povratka izbjeglica, ratnih zločina i neriješenih granica, što u postojećim, još uvijek krhkim odnosima povjerenja i suradnje, otežava posao i svaku zemlju poziva na oprez. Ipak, postoje zajedničke odgovornosti zemalja regije, a posebno njihovih parlamenata, a to su: osiguranje mira i sigurnosti za svoje građane, odgovornost za narode i nacionalne manjine koji žive na teritoriju drugih zemalja, oslobađanje od nataloženih kulturoloških, povijesnih i ideoloških podjela i konfrontacija, kao i negativnih stigma vezanih za Zapadni Balkan. Zajednički interesi, prema mišljenju Hrvatskog sabora, su: stabilna i sigurna regija; suradnja po pitanju organiziranog kriminala i borba protiv korupcije; ekonomski razvoj; infrastrukturni projekti; zaštita okoliša i ujednačavanje standarda zaštite okoliša; europska perspektiva regije kao jedina mogućnost za izbjegavanje podjela. Zbog zajedničkih odgovornosti i interesa, bilo bi dobro postići dogovor o proceduralnom okviru za rad koji bi bio koordiniran i rasterećen velikih očekivanja i gesti, s ciljem ostvarenja malih postignuća koja bi u dogledno vrijeme mogla dati i velike rezultate.

Dr. Mirza Kušljugić, predsjednik Povjerenstva za vanjske poslove Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine BiH, istaknuo je kako je važno utvrditi polaznu osnovu. Sve dosadašnje inicijative bile su sastavni dio europskih integracija, dok je za ovu inicijativu za

suradnju bitno da nastavi postojati, bez obzira na faze i stadije približavanja svake pojedinačne zemlje Europskoj uniji. Suradnja treba postojati ne zato što to želi EU, već zbog volje zemalja regije. Predložio je da na buduće sastanke budu pozvani zastupnici iz kruga vladajućih stranaka i oporbe radi osiguranja kontinuiteta i izbjegavanja zastoja u suradnji prilikom smjene vlasti. Zajednički cilj je izgraditi mir i povjerenje, ekonomska suradnja i oporavak zemalja regije te prekogranična suradnja, uključujući i suradnju sveučilišta. Informirao je da ima suglasnost svoga odbora za prijedlog da sljedeći sastanak inicijative bude održan u Sarajevu.

Marija Obradović, zamjenica predsjednika Odbora za vanjsku politiku Narodne skupštine Republike Srbije, prenijela je podršku Narodne skupštine Srbije ovoj inicijativi i potvrdila spremnost Skupštine za suradnju. Informirala je da prioriteti regionalne suradnje predstavljeni za vrijeme predsjedanja Srbije SEECP-om ostaju nepromijenjeni, a to su: razvoj demokracije i borba protiv organiziranog kriminala, energetska suradnja i suradnja na području zaštite okoliša. Za ostale je teme predložila suradnju u cilju razvoja trajne stabilnosti i jačanja parlamentarnog nadzora nad radom vlade. Postavila je pitanje financijskih aspekata i načina financiranja ovoga oblika suradnje.

Miodrag Vuković, predsjednik Odbora za vanjsku politiku i europske integracije Skupštine Crne Gore, smatra nepotrebnim suspendirati postojeće oblike suradnje, te ovu inicijativu treba staviti u kontekst postojećih, poput SEI-ja, SEECP-a ili Cetinjskog foruma, te pronaći prostor za suradnju. Potvrdio je punu podršku Crne Gore ovoj inicijativi, ali je po pitanju obveze informiranja i potvrde odbora zatražio razumijevanje za poslijeizborno stanje u Crnoj Gori, jer još uvijek nije formiran novi saziv Skupštine, a slijedi i razdvajanje odbora na Odbor za vanjsku politiku i Odbor za europske integracije.

Vehid Šehić, supredsjedatelj Igmanske inicijative iz BiH, pozdravio je stav Hrvatske da ne želi biti liderom u regiji, već suradnju temeljiti na partnerskoj osnovi. Smatra potrebnim nastaviti suradnju s nevladinim organizacijama i Igmanskom inicijativom do trenutka kada parlamenti sami budu sposobni prevladati povijesna ograničenja i prepreke. Podsjetio je na to da je suradnja četiriju zemalja obveza koja proizlazi iz Daytonskog mirovnog sporazuma, te da je BiH, kojoj su ove tri zemlje jedini susjedi, u interesu razvijati dobrosusjedne odnose.

Veleposlanici nordijskih zemalja pozdravili su to što prijedlog za suradnju vanjskopolitičkih odborâ parlamenata zemalja regije dolazi iz samih parlamenata. Ključne riječi, kao što su: mir, suradnja i pomirba, šalju dobar znak i poruku EU i svijetu. Norveški veleposlanik istaknuo je da, iako su predstavljena tri modela suradnje vrlo različita, važno je ustanoviti model koji za osnovu ima puno uzajamno priznavanje neovisnih država, te postojanje političke volje za suradnjom. Način rada mora biti uravnotežen i utemeljen na uzajamnom poštivanju, a ostvaren tako da svaka zemlja osjeća korist od takve suradnje. No ako se ne mogu očekivati konkretni pomaci, upozorio je na to da suradnju ne treba ni počinjati. Smatra bitnim da model bude otvoren za članice i nečlanice EU, te kako bi sudjelovanje Makedonije i Slovenije moglo ojačati suradnju. Naglasio je kako je Nordijsko vijeće spremno pružiti tehničku i financijsku potporu na zahtjev zemalja regije.

Na kraju sastanka dogovoreno je sljedeće:

1. Proceduralna pitanja suradnje:

- sve zemlje imaju ravnopravan status;
- mjesto održavanja sastanaka određuje se po principu rotacije, s tim što se, zbog posebnih događanja kao što su npr. održavanje izbora u zemlji na koju je red organizirati sastanak, princip ne mora striktno poštivati;
- rezultati rasprave se ne predstavljaju kao formalni zaključci već kao zabilješka ili sažetak, dok se dogovorom ne odluči drukčije. Zabilješka ili sažetak podnosi se vlastitom odboru na potvrdu;

- domaćin sastanka treba dostaviti prijedlog datuma sastanka, prijedlog dnevnog reda i radne dokumente dva mjeseca unaprijed;
- službeni jezici su službeni jezici zemalja regije i engleski, kako bi se omogućio nastavak sudjelovanja predstavnika Nordijskog i Baltičkog vijeća te Beneluxa;
- uzimajući u obzir financijske implikacije, optimalan broj članova izaslanstva jesu tri člana odbora, što podrazumijeva uključivanje različitih političkih opcija;
- domaćin sastanka snosi organizacijske troškove osiguranja prostora za sastanke i prevođenja, te troškove hrane, dok svako izaslanstvo snosi troškove putovanja i smještaja svojih članova;
- zbog postojanja uskih lingvističkih i povijesnih veza među četirima zemljama, za sada će se ostati na ovom modelu. Istovremeno, inicijativa ostaje otvorena za ostale zemlje regije kada budu utvrđeni oblici i okviri suradnje;
- prihvaćen je prijedlog predstavnika PSBiH da Sarajevo bude domaćinom sljedećeg sastanka;

2. Sadržaj i aspekti suradnje:

- okupljeni smo zbog izgradnje trajnog mira u regiji i podijeljenog osjećaja odgovornosti za izgradnju povjerenja i političke stabilnosti, kao i zbog osjećaja potrebe razvoja suradnje za dobrobit naroda naših zemalja;
- političku stabilnost gradimo na načelima međusobnog uvažavanja, međunarodnog legitimiteta i poštivanja teritorijalnog integriteta zemalja regije;
- razlozi za suradnju su i jačanje parlamentarizma, utjecaja parlamenata na vlade, ali i na medije i javnost u formiranju javnog mnijenja;
- nastavak europskih integracija i primjena europskih vrijednosti u našim društvima;
- borba protiv organiziranog kriminala i korupcije kako bi se osigurali uvjeti za sigurnost građana, gospodarstva i državnih financija;
- izgradnja infrastrukturnih i energetske sposobnosti kao pretpostavki za funkcioniranje uspješnih gospodarstava i za rad gospodarskih subjekata;
- zaštita okoliša kao vitalan interes zemalja s jakim poljoprivrednim i turističkim kapacitetima uz racionalno i optimalno korištenje prirodnih resursa;
- suradnja na području obrazovanja, znanosti i kulture, imajući u vidu da je stanje u ovome segmentu još uvijek relativno dobro, ali je očita tendencija pada. Potrebno je stvoriti modele suradnje koji će biti privlačni mladima i prenijeti ih na obrazovne i znanstvene ustanove.

Prezentacija modela parlamentarne suradnje u Europi

Nordijski model suradnje (Švedska, Norveška, Finska, Danska i Island) predstavio je Henrik Ofstad, veleposlanik Kraljevine Norveške u RH. Suradnja je započela 1952. u specifičnom kontekstu zaoštavanja međunarodnih odnosa poslije 1948. godine. Povijest regije je, kao i među zemljama naše regije, bila obilježena dominacijom jednih nad drugima i težnjama za osamostaljenjem. Jezici su bili slični (osim finskog, ali je većina Finaca govorila švedski). U zemljopisnom smislu, zemlje nisu pripadale Europi. Glavni preduvjeti za započinjanje

suradnje bili su uzajamno priznavanje i politička volja. I danas postoje različitosti – Norveška, Finska i Island su članice NATO-a, a Švedska je neutralna, Norveška nije članica EU, a ostale tri zemlje jesu i drugo. Suradnja je započela na području stvaranja zajedničkog tržišta rada i slobodnog kretanja ljudi, a potom i roba i kapitala. Postignut je veliki uspjeh i u zajedničkoj kontroli granica i borbi protiv organiziranog kriminala, te socijalnoj i zdravstvenoj politici. Nordijski sporazum, kao glavni instrument suradnje, jest dinamičan instrument koji je tijekom vremena mijenjan kako bi se suradnja zemalja prilagodila europskim realnostima. Međuparlamentarna suradnja započela je 1952. kada je ustanovljeno Nordijsko vijeće. Članovi Vijeća istovremeno su i članovi državnih parlamenata, biraju predsjednika i sastaju se dva puta godišnje. Naknadno je uspostavljeno i Tajništvo, sa sjedištem u Kopenhagenu. Odluke se donose konsenzusom, a rad se odvija kroz rad pet odbora za suradnju na svim područjima, osim po pitanju obrane i vanjske politike. Vijeće nema izvršnih ovlast, već vladama predlaže inicijative i daje preporuke. Godine 1971. suradnja je proširena na vlade i uspostavljeno je Nordijsko vijeće ministara. Svaka od država članica ima ministra za nordijske poslove koji koordinira vladinu suradnju. Po pitanju formalno-pravnog okvira, uz Nordijski sporazum usvojeni su i sporazumi kojima se uređuju pojedinačna pitanja, ali uz veliku fleksibilnost (npr. u slučaju prirodnih katastrofa i okolišnih nesreća zajedničko djelovanje može se dogovoriti i telefonom). I danas postoje problemi kao što su npr. socijalna primanja kada državljanin jedne države želi živjeti u drugoj državi članici. Članstvo tri zemlje u EU-u omogućilo je Norveškoj da uspostavi vrlo usku suradnju s EU-om. Iako vanjska politika formalno nije predmetom suradnje, ona ipak postoji: zemlje organiziraju koordinacijske sastanke na kojima utvrđuju zajedničke stavove prema i unutar EU, uspostavljen je dijalog s baltičkim zemljama, Ruskom Federacijom i Bjelorusijom, kao i zajednička vanjska politika po pitanju okoliša, osobito po pitanju zatopljenja Arktika.

Baltički model suradnje (Litva, Letonija i Estonija) predstavio je Edvilas Raudonikis, ministar savjetnik i otpravnik poslova Republike Litve u RH. Za razliku od nordijskog modela, suradnja triju zemalja započela je zbog koordinacije vanjske i obrambene politike. Godine 1988. potpisan je trilateralni akt pokreta za neovisnost u trima zemljama koje su se borile osiguranje prava na samoopredjeljenje i neovisnost. Godine 1989. ustanovljeni su Baltička parlamentarna skupina i Baltičko vijeće, a 1990. donesena je Deklaracija o jedinstvu u suradnji. Nakon ostvarivanja neovisnosti ustanovljena je Baltička skupština s Tajništvom u Rigi. Skupština je pravni subjekt prema međunarodnom pravu i definirana kao međunarodna organizacija. Čine je 14 zastupnika iz Letonije, 15 iz Litve i 12 iz Estonije, a ima predsjednika i dva zamjenika te pet stalnih odbora. Proračun za rad Skupštine osigurava se iz kontribucija državnih parlamenata. Jezici su službeni jezici zemalja, ali se najčešće služe engleskim. Sadašnji ciljevi rada su zajednička poljoprivredna politika i kohezijska politika u EU, te ekonomska suradnja i razvoj samoodrživog tržišta energije u baltičkim zemljama. Godine 1994. potpisan je sporazum o suradnji između vlada i parlamenata, a 1992. i 1994. sporazumi o suradnji s nordijskim zemljama odnosno Beneluxovim parlamentom.

Beneluxov model (Belgija, Nizozemska i Luksemburg) predstavila je Nancy Rosignol, veleposlanica Kraljevine Belgije u RH. Inicijativu za suradnju su prije 50-tak godina pokrenule vlade u egzilu, te je već 1944. dogovorena carinska, a potom i monetarna unija, kako bi se odmah nakon rata omogućilo slobodno kretanje ljudi, roba i kapitala. Godine 1958. uspostavljena je ekonomska unija, a današnji tzv. Novi Benelux utvrđen je Sporazumom o Beneluxu iz 2008. Ovim je instrumentom uspostavljeno pet institucija: međuparlamentarno konzultativno vijeće poznato kao Parlament Beneluxa, Odbor ministara, Vijeće ministara (za administrativna pitanja), Glavno tajništvo i Sud pravde. U slučaju Beneluxa, riječ je o iznimno formaliziranom načinu suradnje. Redovito se održavaju sastanci na razini premijera i ministara vanjskih poslova, uglavnom prije važnih sastanaka EU i na njima se koordinira vanjska politika. Također se održavaju i koordinacijski sastanci na razini

veleposlanstava. Parlamentarna suradnja započela je 1945., ali su prvi ozbiljni rezultati postignuti 1955. godine. Parlament Beneluxa ne donosi odluke, ovlasti su mu ograničene jer ima isključivo savjetodavnu ulogu i može davati preporuke vladama u vezi sa suradnjom po određenim pitanjima. Benelux je imao važnu ulogu prekursora EU i na neki način predstavljao model i laboratorij za europske integracije.

TAJNICA POVJERENSTVA
Merdžana Iglica

PREDSJEDATELJ POVJERENSTVA
Mirza Kušljugić

Dostavljeno:

- članovima Povjerenstva za vanjske poslove
- Kolegiju Zastupničkog doma PSBiH
- a/a